

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS YTTRANDE 3/15 (stora avdelningen)
den 14 februari 2017

”Yttrande enligt artikel 218.11 FEUF — Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp — Artikel 3 FEUF — Europeiska unionens exklusiva externa befogenhet — Artikel 207 FEUF — Gemensam handelspolitik — Handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter — Internationellt avtal som kan påverka gemensamma regler eller ändra räckvidden för dessa — Direktiv 2001/29/EG — Artikel 5.3 b och 5.4 — Undantag och inskränkningar till förmån för personer med funktionsnedsättning”

I förfarandet för yttrande 3/15

angående en begäran om yttrande från domstolen enligt artikel 218.11 FEUF, som Europeiska kommissionen ingav den 11 augusti 2015, avger

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden A. Tizzano, avdelningsordförandena M. Ilešič, L. Bay Larsen (referent), T. von Danwitz och A. Prechal samt domarna J.-C. Bonichot, A. Arabadžiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas, C.G. Fernlund, C. Vajda och S. Rodin,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 7 juni 2016,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Europeiska kommissionen, genom B. Hartmann, F. Castillo de la Torre och J. Samnadda, samtliga i egenskap av ombud,
- Tjeckiens regering, genom O. Šváb, M. Smolek, E. Ruffer och J. Vlácil, samtliga i egenskap av ombud,
- Frankrikes regering, genom D. Segoin, F.-X. Bréchet, D. Colas och G. de Bergues, samtliga i egenskap av ombud,
- Italiens regering, genom G. Palmieri, i egenskap av ombud, biträdd av S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- Litauens regering, genom D. Kriauciūnas och R. Dzikovič, båda i egenskap av ombud,
- Ungerns regering, genom M. Fehér, G. Koós och M. Bóra, samtliga i egenskap av ombud,

- Rumäniens regering, genom R. Radu, A. Voicu, R. Mangu och E. Gane, samtliga i egenskap av ombud,
 - Finlands regering, genom J. Heliskoski, i egenskap av ombud,
 - Förenade kungarikets regering, genom M. Holt och V. Kaye, båda i egenskap av ombud, biträdda av R. Palmer, barrister,
 - Europaparlamentet, genom A. Neergaard, D. Warin och A. Auersperger Matic, samtliga i egenskap av ombud,
 - Europeiska unionens råd, genom F. Florindo Gijón och M. Balta, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 8 september 2016 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Yttrande Den begäran om yttrande som Europeiska kommissionen har ingett till domstolen har följande lydelse:

”Har Europeiska unionen exklusiv befogenhet att ingå Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp?”

Tillämpliga bestämmelser

Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

2. Artikel 30.1 i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som godkänts på Europeiska gemenskapens vägnar genom rådets beslut 2010/48/EG av den 26 november 2009 (EUT L 23, 2010, s. 35) (nedan kallad FN-konventionen), föreskriver följande:

”Konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att på samma villkor som andra delta i kulturlivet och ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning

a) bereds tillgång till kulturella produkter i tillgänglig form,

...”

Direktiv 2001/29/EG

3. Skälen 1, 4, 6, 7, 9, 21 och 31 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 2001, s. 10), har följande lydelse:

”(1) I fördraget föreskrivs upprättandet av en inre marknad och inrättandet av ett system som säkerställer att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids. En harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter bidrar till att uppnå dessa mål.

...

(4) Harmoniserade rättsliga ramar för upphovsrätt och närstående rättigheter kommer genom ökad klarhet i rättsligt hänseende och genom att en hög skyddsnivå skapas inom området för immaterialrätt att uppmuntra till betydande investeringar i kreativ och innovativ verksamhet

...

(6) Utan en harmonisering på gemenskapsnivå kan nationellt lagstiftningsarbete, som redan har inletts i ett antal medlemsstater för att svara mot de tekniska utmaningarna, leda till betydande skillnader i skyddet och därmed till inskränkningar av den fria rörligheten för varor och tjänster, som innehåller eller bygger på immaterialrätt, med en ny splittring av den inre marknaden och inkonsekvens i lagstiftningen som följd. ...

(7) Den gemenskrätsliga ramen för skyddet av upphovsrätt och närstående rättigheter måste därför även anpassas och kompletteras i den utsträckning som krävs för att den inre marknaden skall fungera väl. Därför bör sådana nationella bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter anpassas, vilka skiljer sig avsevärt åt mellan medlemsstaterna eller vilka skapar rättslig oklarhet till hinder för en väl fungerande inre marknad och en sund utveckling av informationssamhället i Europa, vidare bör inkonsekventa nationella åtgärder med anledning av den tekniska utvecklingen undvikas, medan däremot skillnader som inte har några negativa effekter på den inre marknadens funktion inte behöver avlägsnas eller förebyggas.

...

(9) Utgångspunkten för en harmonisering av upphovsrätt och närstående rättigheter måste vara en hög skyddsnivå, eftersom dessa rättigheter har en avgörande betydelse för det intellektuella skapandet. ...

...

(21) I detta direktiv bör området fastställas för de handlingar som omfattas av mångfaldiganderätten i fråga om de olika rättsinnehavarna. Detta bör göras i överensstämmelse med gemenskapens regelverk. En vid definition av dessa handlingar krävs för att säkerställa klarhet i rättsligt avseende på den inre marknaden.

...

(31) En skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster måste upprätthållas. ... De skillnader som finns i fråga om undantag och inskränkningar, då det gäller vissa handlingar som omfattas av ensamrättigheter, har en direkt negativ inverkan på hur den inre marknaden för upphovsrätt och närstående rättigheter fungerar. ... För att säkerställa en väl fungerande inre marknad bör dessa undantag och inskränkningar ges en mer harmoniserad definition. Harmoniseringsgraden bör vara beroende av undantagens effekter på den inre marknadens förmåga att fungera väl.”

4. Enligt artikel 2 i direktivet ska medlemsstaterna bland annat föreskriva en ensamrätt för upphovsmännen att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis, av deras verk.

5. I artikel 3.1 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.”

6. I artikel 4.1 i direktivet anges följande:

”Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda all slags spridning till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, av originalet av deras verk eller av kopior av detta.”

7. I artikel 5.3–5 i direktiv 2001/29 föreskrivs följande:

”3. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i följande fall:

...

b) Användning för funktionshindrade, om användningen har direkt samband med funktionshindret och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionshindret i fråga.

...

4. Om medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkning från rätten att mångfaldiga enligt punkterna 2 och 3 får de också föreskriva undantag eller inskränkning från spridningsrätten enligt artikel 4 i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till syftet med det tillåtna mångfaldigandet.

5. De undantag och inskränkningar som föreskrivs i punkterna 1, 2, 3 och 4 får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.”

Bakgrunden till begäran om yttrande

Marrakechfördraget

8. Följande anges i ingressen till Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp (nedan kallat Marrakechfördraget):

”De fördragsslutande parterna

[(1)] som erinrar om principerna om icke-diskriminering, lika möjligheter, tillgänglighet samt fullständig och effektiv medverkan och integration i samhället, som fastställs i den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och [FN-konventionen],

[(2)] som uppmärksammar de problem som hindrar personer med synskada eller annat läshandikapp från en fullständig utveckling, som begränsar deras yttrandefrihet, inbegripet frihet att söka, ta emot och sprida information och idéer av alla slag på samma villkor som andra, däribland genom valfri form av kommunikation, deras åtnjutande av rätten till utbildning och deras möjlighet att bedriva forskning,

- [(3)] som betonar vikten av upphovsrätten som incitament till och belöning för litterärt och konstnärligt skapande och vikten av att öka möjligheterna för alla, även personer med synskada eller annat läshandikapp, att delta i samhällets kulturella liv, njuta av konst och få del av de vetenskapliga framstegen och deras fördelar,
- [(4)] som är medvetna om de hinder för tillgång till publicerade verk och för lika möjligheter i samhället som personer med synskada eller annat läshandikapp står inför, samt behovet av att öka antalet verk i tillgängligt format och förbättra spridningen av sådana verk,
- [(5)] som beaktar att flertalet personer med synskada eller annat läshandikapp lever i utvecklingsländerna och de minst utvecklade länderna,

...

- [(7)] som erkänner att många medlemsstater har infört inskränkningar av och undantag i sin nationella upphovsrättslagstiftning för personer med synskada eller annat läshandikapp, men att det trots detta alltjämt råder brist på tillgängliga verk i tillgängligt format för sådana personer och att betydande resurser krävs för de medlemsstaternas insatser att göra verk tillgängliga för dessa personer, samt att bristen på möjlighet till gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format har fordrat dubbelarbete avseende dessa insatser,
- [(8)] som erkänner vikten av rättsinnehavarens roll för att göra verken tillgängliga för personer med synskada eller annat läshandikapp och vikten av lämpliga inskränkningar och undantag för att göra verken tillgängliga för dessa personer, särskilt när marknaden är ur stånd att ge sådan tillgång,
- [(9)] som erkänner behovet av att upprätthålla en balans mellan ett effektivt upphovsrättsskydd och samhällsintresset, särskilt utbildning, forskning och tillgång till information, och att en sådan balans måste underlätta en effektiv och snabb tillgång till verk för personer med synskada eller annat läshandikapp,
- [(10)] som bekräftar de fördragsslutande parternas skyldigheter enligt gällande internationella fördrag om skydd av upphovsrätten samt vikten av och flexibiliteten hos det trestegstest för inskränkningar av och undantag från upphovsrätten som fastställs i artikel 9.2 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk och andra internationella instrument,

...

- [(12)] som erkänner betydelsen av det internationella upphovsrättssystemet och önskar harmonisera inskränkningarna och undantagen i syfte att underlätta tillgång till och användning av verk för personer med synskada eller annat läshandikapp,

...”

9. Artikel 1 i fördraget har följande lydelse:

”Bestämmelserna i detta fördrag ska inte utgöra undantag från några av de skyldigheter som de fördragsslutande parterna har gentemot varandra enligt andra fördrag eller påverka de rättigheter som en fördragsslutande part har enligt andra fördrag.”

10. I artikel 2 i fördraget föreskrivs följande:

”I detta fördrag gäller följande definitioner:

- a) verk: litterära och konstnärliga verk i den mening som avses i artikel 2.1 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk, i form av text, anteckning och därtill hörande illustrationer, som publiceras eller på annat sätt görs tillgängliga för allmänheten oavsett medium
- b) exemplar i tillgängligt format: ett exemplar av ett verk framställt med en alternativ metod eller i en alternativ form, som ger en berättigad person tillgång till verket, inklusive tillåter den berättigade personen att få lika möjlig och bekväm tillgång som en person utan synskada eller annat läshandikapp. Exemplet i tillgängligt format ska användas uteslutande av berättigade personer och respektera integriteten hos originalverket, med vederbörlig hänsyn till de ändringar som krävs för att göra verket tillgängligt i det alternativa formatet och de berättigade personernas tillgångsbehov.
- c) godkänt organ: ett organ som är godkänt eller erkänt av regeringen att utan vinstsyfte tillhandahålla berättigade personer utbildning, undervisning, anpassad läsning eller tillgång till information. Begreppet omfattar också statliga institutioner eller ideella organisationer som tillhandahåller dessa tjänster till berättigade personer som en del av sin huvudsakliga verksamhet eller sina institutionella skyldigheter

Ett godkänt organ upprättar och följer sina egna metoder för att

- i) fastställa att de personer som det erbjuder tjänster är berättigade personer,
- ii) begränsa sin spridning och sitt tillgängliggörande av exemplar i tillgängligt format till berättigade personer och godkända organ,
- iii) avskräcka mångfaldigande, spridning och tillgängliggörande av icke godkända exemplar, och
- iv) bibehålla vederbörlig aktsamhet vid, och föra register över, sin hantering av exemplar av verk, och samtidigt respektera de berättigade personernas personliga integritet i enlighet med artikel 8.”

11. I artikel 4.1 i fördraget stadgas följande:

- a) De fördragsslutande parterna ska i sin nationella upphovsrättslagstiftning föreskriva en möjlighet till inskränkningar i eller undantag från rätten till mångfaldigande, rätten till spridning, samt rätten till tillgängliggörande för allmänheten enligt Wipos fördrag om upphovsrätt, för att underlätta berättigade personers tillgång till verk i exemplar av tillgängligt format. ...
- b) De fördragsslutande parterna får också föreskriva en inskränkning av eller ett undantag från rätten till offentligt framförande för att underlätta berättigade personers tillgång till verk.”

12. I artikel 4.2 i Marrakechfördraget anges att en fördragsslutande part får uppfylla kraven i artikel 4.1 genom att i sin nationella lagstiftning föreskriva ett undantag eller en inskränkning i enlighet med vad som anges i den första bestämmelsen.

13. I artikel 4.3–5 i fördraget föreskrivs följande:

”3. En fördragsslutande part får uppfylla kraven i artikel 4.1 genom att i sin nationella upphovsrättslagstiftning föreskriva andra inskränkningar eller undantag enligt artiklarna 10 och 11

4. En fördragsslutande part får inskränka inskränkningarna eller undantagen enligt denna artikel till verk som i det särskilda tillgängliga formatet inte kan köpas i handeln på rimliga villkor av berättigade personer på den marknaden. ...

5. De nationella domstolarna ska avgöra om inskränkningar eller undantag enligt denna artikel ska omfattas av krav på ersättning.”

14. Enligt artikel 5 i Marrakechfördraget gäller följande:

”1. De fördragsslutande parterna ska föreskriva att om ett exemplar i tillgängligt format framställs i enlighet med en inskränkning eller ett undantag eller enligt lag, får det exemplaret i tillgängligt format av ett godkänt organ spridas till eller göras tillgängligt för en berättigad person eller ett godkänt organ i en annan fördragsslutande part

2. En fördragsslutande part får uppfylla kraven i artikel 5.1 genom att i sin nationella upphovsrättslagstiftning föreskriva en inskränkning eller ett undantag, som innebär att

- a) godkända organ tillåts att, utan tillstånd från rättsinnehavaren, till ett godkänt organ i en annan fördragsslutande part sprida eller tillgängliggöra exemplar i tillgängligt format för exklusiv användning av berättigade personer, och
- b) godkända organ tillåts att, utan tillstånd från rättsinnehavaren, och i enlighet med artikel 2 c, sprida eller tillgängliggöra exemplar i tillgängligt format till en berättigad person i en annan fördragsslutande part,

förutsatt att det godkända organet innan det spred eller tillgängliggjorde exemplaret i tillgängligt format inte visste eller inte rimligen kunde veta att exemplaret i tillgängligt format skulle användas till förmån för andra än berättigade personer

...

4.

- a) Om ett godkänt organ i en fördragsslutande part mottar exemplar i tillgängligt format enligt artikel 5.1 och den fördragsslutande parten inte har några skyldigheter enligt artikel 9 i Bernkonventionen, kommer den att i överensstämmelse med sin egen lagstiftning och rättspraxis se till att exemplar i tillgängligt format endast mångfaldigas, sprids till eller görs tillgängliga för berättigade personer i den fördragsslutande partens jurisdiktion.
- b) Spridning och tillgängliggörande av exemplar i tillgängligt format av ett godkänt organ i enlighet med artikel 5.1 ska begränsas till den jurisdiktionen om inte den fördragsslutande parten är part i Wipos fördrag om upphovsrätt eller på annat sätt begränsar inskränkningarna eller undantagen enligt detta fördrag rörande rätten till spridning till och rätten till tillgängliggörande för allmänheten till vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen

...”

15. Följande föreskrivs i artikel 6 i samma fördrag:

”I den mån den nationella lagstiftningen i en fördragsslutande part skulle tillåta att en berättigad person, någon som handlar på hans eller hennes vägnar eller ett godkänt organ framställer ett exemplar i tillgängligt format av ett verk, ska den nationella lagstiftningen i den fördragsslutande parten även tillåta dem att importera ett exemplar i tillgängligt format till förmån för berättigade personer utan tillstånd från rättsinnehavaren.”

16. Artikel 9.1–2 i fördraget har följande lydelse:

”1. De fördragsslutande parterna ska sträva efter att främja gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format genom att uppmuntra frivilligt informationsutbyte för att hjälpa godkända organ att identifiera andra godkända organ. Wipos internationella byrå ska upprätta en kontaktpunkt för information för detta ändamål.

2. De fördragsslutande parterna åtar sig att bistå de godkända organ som bedriver verksamhet enligt artikel 5 med att göra information om organens metoder tillgänglig enligt artikel 2 c, både genom delning av information mellan de godkända organen och genom att de godkända organen på lämpligt sätt informerar berörda parter och allmänheten om sina strategier och metoder, bland annat rörande gränsöverskridande utbyte av exemplar i tillgängligt format.”

17. Artikel 11 i fördraget lyder som följer:

”Vid antagandet av de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa tillämpningen av detta fördrag får en fördragsslutande part utöva de rättigheter och ska uppfylla de skyldigheter som den fördragsslutande parten har enligt Bernkonventionen, avtalet om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter och Wipos fördrag om upphovsrätt, inklusive avtal om tillämpningen av dessa, så att

- a) i enlighet med artikel 9.2 i Bernkonventionen, en fördragsslutande part får tillåta mångfaldigande av verk i vissa särskilda fall förutsatt att ett sådant mångfaldigande inte strider mot ett normalt utnyttjande av verket och inte oskäligt inkräktar på upphovsmannens legitima intressen,
- b) i enlighet med artikel 13 i avtalet om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter, en fördragsslutande part ska begränsa inskränkningar av eller undantag från ensamrätter till att gälla vissa särskilda fall som inte står i konflikt med ett normalt utnyttjande av verket och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen,
- c) i enlighet med artikel 10.1 av Wipos fördrag om upphovsrätt, en avtalsslutande part får föreskriva inskränkningar av eller undantag från upphovsmännens rättigheter enligt Wipos fördrag om upphovsrätt i vissa särskilda fall som inte strider mot ett normalt utnyttjande av verket och inte otillbörligt inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen,
- d) i enlighet med artikel 10.2 av Wipos fördrag om upphovsrätt, en avtalsslutande part vid tillämpningen av Bernkonventionen ska begränsa inskränkningar av eller undantag från upphovsmännens rättigheter till vissa särskilda fall som inte strider mot ett normalt utnyttjande av verket och inte otillbörligt inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen.”

18. Artikel 12 i fördraget har följande lydelse:

”1. De fördragsslutande parterna erkänner att en fördragsslutande part i sin nationella lagstiftning får göra andra upphovsrättsliga inskränkningar och undantag till förmån för berättigade personer än de som föreskrivs i detta fördrag med beaktande av den fördragsslutande partens ekonomiska situation och dess sociala och kulturella behov, i enlighet med den fördragsslutande partens internationella

rättigheter och skyldigheter, och när det är fråga om ett land som tillhör de minst utvecklade länderna med hänsyn till dess särskilda behov och särskilda internationella rättigheter och skyldigheter samt flexibilitetsklausuler rörande dessa.

2. Detta fördrag påverkar inte andra inskränkningar och undantag för personer med funktionshinder som föreskrivs i den nationella lagstiftningen.”

Tillkomsthistorien för det fördrag, vars ingående är planerat

19. Den 26 november 2012 antog Europeiska unionens råd ett beslut om att bemyndiga kommissionen att på unionens vägnar delta i förhandlingarna vid Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (Wipo) om ett eventuellt internationellt fördrag om undantag och inskränkningar i upphovsrätten till förmån för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp (nedan kallade de berättigade personerna).
20. Förhandlingarna utmynnade i att Marrakechfördraget antogs den 27 juni 2013 under den diplomatkonferens som hölls i Marrakech (Marocko) mellan den 17 och 28 juni 2013.
21. Rådet bemyndigade undertecknandet av fördraget på unionens vägnar genom rådets beslut 2014/221/EU av den 14 april 2014 (EUT L 115, 2014, s. 1). I beslutet beaktades såväl artikel 114 som artikel 207 FEUF.
22. Den 21 oktober 2014 antog kommissionen ett förslag till beslut om ingåendet av Marrakechfördraget på unionens vägnar, och avsåg samma rättsliga grunder. Förslaget fick inte den majoritet som krävdes i rådet.

Kommissionens bedömning i begäran om yttrande

23. Kommissionen har i huvudsak gjort gällande att ingåendet av Marrakechfördraget bör grunda sig såväl på artikel 114 FEUF, med anledning av den harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning som fördraget skulle medföra, som på 207 FEUF, för att omfatta handeln med exemplar i tillgänglig form med tredjeland. I ett sådant fall har unionen exklusiv befogenhet att ingå fördraget i enlighet med artikel 3.1 och 3.2 FEUF.
24. I andra hand har kommissionen fört fram att fördraget ska ingås med stöd av enbart artikel 207 FEUF och att unionen har exklusiv befogenhet i detta hänseende i enlighet med artikel 3.1 FEUF.

Artikel 3.1 FEUF

25. Kommissionen har erinrat om att unionen har exklusiv befogenhet på området för den gemensamma handelspolitiken, även vad gäller handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter, i enlighet med artikel 3.1 FEUF.
26. Kommissionen menar att de handelsrelaterade aspekterna av immateriella rättigheter täcker hela Marrakechfördraget eller i vart fall artiklarna 5 och 6 i detta, liksom aspekterna i de andra artiklarna i fördraget som hänför sig till artiklarna 5 och 6.
27. I detta hänseende har kommissionen med hänvisning till domen av den 18 juli 2013, Daiichi Sankyo och Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520), angett att endast de bestämmelser som unionen antagit på området för immateriella rättigheter som har en särskild koppling till internationell handel kan omfattas av begreppet ”handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter” i den mening som avses i artikel 207 FEUF.

28. Enligt kommissionen omfattar begreppet inte enbart avtal kopplade till Världshandelsorganisationen (WTO). Det följer nämligen av domstolens praxis att ett internationellt avtal som innebär en tillnärmning av systemen för skydd av immateriella rättigheter generellt ska vara knutet till den gemensamma handelspolitiken när det syftar till att främja handeln.
29. I förevarande fall menar kommissionen att artiklarna 4–6 och 9 i Marrakechfördraget visserligen föreskriver en tillnärmning av de fördragsslutande parternas lagstiftningar, men att fördragets främsta syfte inte är att harmonisera lagstiftningarna, utan att tack vare harmoniseringen underlätta den gränsöverskridande handeln med exemplar i tillgänglig form, inbegripet mellan unionen och tredjeland – såsom bland annat anges i ingressen till fördraget och i artikel 9 i detta. Att dessa internationella normer införs på området för immateriella rättigheter verkar således endast vara ett sätt att uppfylla syftet med liberaliseringen av gränsöverskridande handel.
30. Den omständigheten att Marrakechfördraget enbart tillämpas på exemplar i tillgänglig form som framställts utan vinstsyfte saknar betydelse, eftersom detta inte utesluter en ersättning för belopp som lagts ut och artikel 207 FEUF är tillämplig även när varor eller tjänster tillhandahålls utan vinstsyfte. Det är i detta hänseende relevant att ange att undantaget eller inskränkningen i artikel 5.3 b i direktiv 2001/29 även tillämpas på verksamheter som saknar vinstsyfte. Vidare kan det system som inrättats genom fördraget påverka kommersiellt tillgängliggörande och handel med exemplar i tillgänglig form.
31. Kommissionen menar även att argumentet om att fördragets främsta syfte är socialt eller humanitärt inte kan vinna framgång i den mån det av yttrande 1/78 (Internationellt naturgummiavtal) av den 4 oktober 1979 (EU:C:1979:224), och av domen av den 17 oktober 1995, Werner (C-70/94, EU:C:1995:328), framgår att den gemensamma handelspolitiken inte får ges en restriktiv tolkning som avviker från åtgärder som avser särskilda syften.

Artikel 3.2 FEUF

32. Kommissionen har gjort gällande att för det fall en annan rättslig grund än artikel 207 FEUF skulle anses lämplig för att helt eller delvis godkänna Marrakechfördraget, har unionen exklusiv befogenhet enligt artikel 3.2 FEUF. I den artikeln föreskrivs bland annat att unionen har en sådan befogenhet att ingå ett internationellt avtal i den mån ingåendet kan påverka unionens gemensamma regler eller ändra räckvidden för dessa.
33. Samtidigt som kommissionen hävdar att artikel 114 FEUF, och inte artikel 19 FEUF, utgör den korrekta rättsliga grunden, anser den att frågan om rättslig grund under alla omständigheter är underordnad, eftersom den saknar betydelse för att avgöra om ett internationellt avtal påverkar unionens gemensamma regler.
34. Den upphovsrätt och de närstående rättigheter som Marrakechfördraget avser och särskilt undantagen och inskränkningarna i dessa rättigheter har harmoniserats på unionsnivå genom direktiv 2001/29.
35. Visserligen står det medlemsstaterna fritt att tillämpa de undantag och de inskränkningar som anges i direktivet, men medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning är begränsat i detta hänseende, eftersom förteckningen över undantag och inskränkningar i artikel 5 i nämnda direktiv är uttömmande och medlemsstaterna endast kan tillämpa undantagen och begränsningarna med iakttagande av de inskränkningar som följer av unionsrätten.

36. Härav följer att Marrakechfördraget innebär avsteg från upphovsrätten och närstående rättigheter, vilka helt har harmoniserats genom direktiv 2001/29, genom att föreskriva ett obligatoriskt undantag eller en obligatorisk inskränkning för användning som direkt är kopplad till funktionsnedsättning, medan artikel 5.3 b i direktivet föreskriver ett fakultativt undantag eller en fakultativ inskränkning på området.
37. I detta sammanhang, när medlemsstaterna bestämmer att införa ett sådant undantag eller en sådan inskränkning, tillämpar de inte en "förbehållen" befogenhet, utan ett alternativ som unionsrätten "beviljar/tillåter" med iakttagande av den ram som uppställs i unionsrätten. Blott den omständigheten att medlemsstaterna har viss frihet att anpassa vissa delar av en lagstiftning räcker inte för att unionens externa befogenhet på området inte ska anses vara exklusiv.
38. Kommissionen har även gjort gällande att tillämpningen av undantaget eller inskränkningen i Marrakechfördraget enligt artikel 11 i det fördraget och artikel 5.5 i direktiv 2001/29 kräver att det allmänna villkoret iakttas, enligt vilket tillämpningen av undantaget eller inskränkningen inte får inkräkta på rättsinnehavarens legitima intressen eller göra intrång i det normala utnyttjandet av dennes verk. Denna skyldighet följer av internationella avtal som omfattas av unionens exklusiva befogenhet.
39. Slutligen anser kommissionen att artiklarna 5 och 6 i Marrakechfördraget syftar till att reglera handeln mellan medlemsstaterna och att de påverkar den fria rörligheten för varor. Likadant påverkar artikel 7 i fördraget artikel 6 i direktiv 2001/29 om det rättsliga skyddet av tekniska åtgärder som används av rättsinnehavarna.

Sammanfattning av yttranden som avgetts till domstolen

Artikel 3.1 FEUF

40. Den tjeckiska, den franska, den italienska, den ungerska, den rumänska och den finländska regeringen samt Förenade kungarikets regering anser att unionen saknar exklusiv befogenhet att ingå Marrakechfördraget med stöd av artiklarna 3.1 FEUF och 207 FEUF.
41. Till stöd för sin inställning har de gjort gällande att domstolen i domen av den 18 juli 2013 Daiichi Sankyo och Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520), har slagit fast att endast de bestämmelser som har en särskild koppling till internationell handel kan omfattas av begreppet "handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter" i den mening som avses i artikel 207 FEUF. Kopplingen är beroende av överensstämelsen mellan föremålet och syftet med det planerade avtalet, å ena sidan, och den gemensamma handelspolitiken, å andra sidan. Blott en påverkan på den internationella handeln är inte tillräcklig.
42. Föremålet för eller syftet med Marrakechfördraget är emellertid inte att liberalisera eller främja internationell handel.
43. Det framgår av ingressen och bestämmelserna i det fördraget att det syftar till att främja lika möjligheter och social delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Gränsöverskridande handel är endast ett medel för att uppfylla syftet eller, enligt den ungerska regeringen, ett underordnat syfte med fördraget. Den franska regeringen anser att fördraget även syftar till utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Den harmonisering av nationella lagstiftningar som Marrakechfördraget föreskriver syftar alltså till att öka antalet exemplar i tillgänglig form och inte till att främja, underlätta eller reglera internationell handel.

44. Enligt den franska och den rumänska regeringen samt Förenade kungarikets regering kan det således inte antas att fördraget avser att utöka tillämpningen av bestämmelser som motsvarar bestämmelser i unionsrätten för att främja internationell handel, såsom de som var aktuella i domen av den 22 oktober 2013, kommissionen/rådet (C-137/12, EU:C:2013:675). Den finländska regeringen och Förenade kungarikets regering har däremot gjort gällande att yttrande 2/00 (Cartagenaprotokollet om biosäkerhet) av den 6 december 2001 (EU:C:2001:664) och domen av den 8 september 2009, kommissionen/parlamentet och rådet (C-411/06, EU:C:2009:518), utgör vägledande prejudikat. Domstolen slog nämligen däri fast att de i målen aktuella avtalen, som avsåg internationell handel, inte omfattades av den gemensamma handelspolitiken på grund av syftena med avtalen.
45. Enligt den tjeckiska, den franska, den italienska, den ungerska och den finländska regeringen samt Förenade kungarikets regering är den handel som Marrakechfördraget avser inte kommersiell, vilket i enlighet med domstolens praxis innebär att den inte omfattas av den gemensamma handelspolitiken.
46. Det följer således av artikel 4.2 i det fördraget att undantaget eller inskränkningen i den artikeln endast kan tillämpas på verksamhet som saknar vinstsyfte antingen av ett godkänt organ eller en berättigad person eller en fysisk person som handlar i en berättigad persons namn. Vidare gör artikel 4.4 i fördraget det möjligt för de fördragsslutande parterna att föreskriva ett undantag eller en inskränkning i upphovsrätten endast om marknaden inte kan ge berättigade personer möjligheten att införskaffa exemplar i tillgänglig form till ett rimligt pris. Gränsöverskridande handel med sådana exemplar som Marrakechfördraget avser kan således endast bedrivas av ett godkänt organ som handlar utan vinstsyfte.
47. Vidare understryker den franska, den ungerska, den rumänska och den finländska regeringen samt Förenade kungarikets regering att Marrakechfördraget har förhandlats fram bland annat i syfte att uppfylla skyldigheterna enligt FN-konventionen inom ramen för Wipo, vars mål inte rör liberalisering och främjande av internationell handel.
48. Den litauiska regeringen och parlamentet menar däremot att artiklarna 5, 6 och 9 i fördraget, liksom de bestämmelser varigenom dessa artiklar genomförs, syftar till att främja, underlätta och reglera gränsöverskridande handel, och ingår sålunda i den gemensamma handelspolitiken, vilken omfattas av unionens exklusiva befogenhet. Förenade kungarikets regering har anslutit sig till denna inställning i andra hand.

Artikel 3.2 FEUF

49. De olika regeringar som har inkommit med yttranden till domstolen har olika inställning till den lämpliga rättsliga grunden för att ingå Marrakechfördraget: den franska regeringen nämner artiklarna 114 och 209 FEUF eller, i andra hand, artiklarna 19 och 209 FEUF, den ungerska regeringen artiklarna 4 och 114 FEUF, Förenade kungarikets regering artikel 19 FEUF och den finländska regeringen artiklarna 19 och 114 FEUF.
50. Oaktat olikheterna anser den tjeckiska, den franska, den italienska, den litauiska, den rumänska och den finländska regeringen samt Förenade kungarikets regering att unionen saknar exklusiv befogenhet enligt artikel 3.2 FEUF för att ingå Marrakechfördraget, då det inte kan påverka unionens gemensamma regler eller ändra räckvidden för dessa.
51. De har härvidlag framhållit att enligt domstolens praxis ska varje slutsats på området grunda sig på en konkret analys av förhållandet mellan det planerade internationella avtalet och gällande unionsrätt med beaktande bland annat av de aktuella reglernas beskaffenhet och innehåll.

52. Direktiv 2001/29 har enbart infört en minsta harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätten och närstående rättigheter. I synnerhet har direktivet inte harmoniserat undantagen och inskränkningarna i dessa rättigheter.
53. Artikel 5.3 b i direktiv 2001/29 ger nämligen medlemsstaterna endast möjlighet att föreskriva ett undantag eller en inskränkning i upphovsrätten och närstående rättigheter till förmån för personer med funktionsnedsättning. Medlemsstaterna behåller således sina befogenheter, såväl internt som externt, för att göra ett sådant undantag eller en sådan inskränkning tvingande. Den franska och den rumänska regeringen menar att analysen bekräftas av den omständigheten att direktivet inte anger hur undantaget eller inskränkningen i upphovsrätten och närstående rättigheter till förmån för personer med funktionsnedsättning ska tillämpas. Förenade kungarikets regering har gjort gällande att det inte finns någon inkonsekvens mellan Marrakechfördraget och nämnda direktiv.
54. Mot denna bakgrund menar den franska, den ungerska och den rumänska regeringen att det följer av yttrande 1/94 (Avtal bilagda WTO-avtalet) av den 15 november 1994 (EU:C:1994:384) att unionen inte genom ett internationellt avtal kan införa en skyldighet att anta åtgärder avseende ett undantag eller en inskränkning i upphovsrätten eller närstående rättigheter till förmån för personer med funktionsnedsättning, medan det står medlemsstaterna fritt att införa sådana åtgärder på ett internt plan.
55. Den franska regeringen bedömer emellertid att situationen förändrades efter rådets begäran till kommissionen av den 19 maj 2015, som sedan godtogs av kommissionen, att lägga fram ett lagförslag att i unionsrätten införa det tvingande undantag eller den tvingande inskränkning som föreskrivs i artikel 4 i Marrakechfördraget. Detta är nämligen relevant mot bakgrund av domstolens praxis om att bland annat en förutsebar utveckling av unionsrätten måste beaktas för att avgöra om ett område i stora delar redan omfattas av unionsregler. Artikel 4 i fördraget omfattas således av unionens exklusiva befogenhet.
56. Denna slutsats påverkas enligt den franska regeringen inte av en delad befogenhet vad beträffar de andra bestämmelserna i fördraget, i synnerhet då de ingår i området för utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd och då artikel 4.4 FEUF anger att utövandet av unionens befogenhet på dessa områden inte får hindra medlemsstaterna från att utöva sin befogenhet i detta hänseende.
57. Den tjeckiska, den italienska, den ungerska, den rumänska och den finländska regeringen, Förenade kungarikets regering samt parlamentet och rådet hävdar däremot att rådets begäran (punkt 55 ovan) inte räcker för att visa en förutsebar utveckling av unionsrätten som ska beaktas för att bedöma om unionen har exklusiv befogenhet på det område som Marrakechfördraget avhandlar.
58. Likväl menar parlamentet att unionen har exklusiv befogenhet vad gäller artikel 4 i det fördraget, vilken befogenhet unionen i övrigt har utövat på området genom att anta direktiv 2001/29. Den omständigheten att medlemsstaterna har ett utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller genomförandet av undantagen eller inskränkningarna som föreskrivs i direktivet innebär inte att det finns en delad befogenhet med anledning av den åtskillnad som ska göras mellan undantagen som hänför sig till en unionsakts räckvidd och undantagen som hänför sig till de rättigheter som föreskrivs i en sådan akt.
59. Det är i övrigt uppenbart att artikel 4 i Marrakechfördraget påverkar det system som inrättats genom direktiv 2001/29, eftersom fördraget tar bort det utrymme för skönsmässig bedömning som medlemsstaterna har för närvarande enligt artikel 5.3 b i direktivet.

Domstolens ställningstagande

Artikel 3.1 FEUF

60. Med beaktande av syftet med och innehållet i Marrakechfördraget är det tydligt att det inte avser något av de fyra första områdena i artikel 3.1 FEUF. Däremot finns det anledning att pröva om fördraget helt eller delvis hänför sig till den gemensamma handelspolitiken i artikel 207 FEUF, som i enlighet med artikel 3.1 e FEUF omfattas av unionens exklusiva befogenhet.
61. Det följer av domstolens fasta praxis att enbart den omständigheten att en unionsrättsakt i viss utsträckning kan påverka den internationella handeln inte räcker för att den ska inordnas i kategorin rättsakter som omfattas av den gemensamma handelspolitiken. En unionsrättsakt omfattas däremot av den gemensamma handelspolitiken om den särskilt rör internationell handel, genom att den huvudsakligen syftar till att främja, underlätta eller reglera handeln och direkt och omedelbart påverkar denna (dom av den 18 juli 2013, Daiichi Sankyo och Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punkt 51, och dom av den 22 oktober 2013, kommissionen/rådet, C-137/12, EU:C:2013:675, punkt 57).
62. För att kunna avgöra om Marrakechfördraget omfattas av denna politik är det nödvändigt att göra en bedömning av såväl syftena som innehållet i fördraget.
63. Vad först gäller Marrakechfördragets syfte, anges det redan i fördragets titel att det avser att underlätta tillgången till publicerade verk för berättigade personer, det vill säga personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp.
64. De fördragsslutande parternas önskan att säkerställa en harmonisering av undantag och inskränkningar i upphovsrätten och underlätta spridningen av exemplar i tillgänglig form för att förbättra berättigade personers tillgång till publicerade verk och därigenom undanröja de hinder som för närvarande finns för en sådan tillgång, bekräftas bland annat i skälen 7, 8 och 12 i ingressen till fördraget.
65. Vidare framgår det av skälen 1, 2 och 4 i ingressen att inrättandet av den förstärkta rättsliga ram på internationell nivå som föreskrivs i fördraget i sista hand bör göra det möjligt att iaktta principerna om icke-diskriminering, lika möjligheter, tillgänglighet samt fullständig och effektiv medverkan och integration i samhället för personer med funktionsnedsättning som fastställs i FN-konventionen, bland annat genom att undanröja hindren för deras fullständiga utveckling, för deras yttrandefrihet och för deras åtnjutande av rätten till utbildning.
66. Visserligen nämner skälen 4 och 7 i ingressen till Marrakechfördraget den gränsöverskridande rörligheten och handeln med exemplar i tillgänglig form.
67. Det är emellertid inte desto mindre så, att det kommersiella inslaget i rörligheten eller handeln inte tas upp i dessa skäl. Vidare nämns de endast som ett instrument för att förbättra de berättigade personernas tillgång till dessa exemplar och för att förhindra de fördragsslutande parternas dubbelarbete avseende dessa insatser.
68. Det är för övrigt så, att även om det framgår av skälen 3, 9, 10 och 12 i ingressen till fördraget att de fördragsslutande parterna erkänner betydelsen av upphovsrättsskyddet i allmänhet och det internationella upphovsrättssystemet i synnerhet, visar den lydelse som använts i ingressen inte att fördraget syftar till att förstärka skyddet eller systemet.
69. Inte heller framgår det av bestämmelserna i fördraget att det skulle eftersträva andra syften än de som anges i titeln eller ingressen.

70. Det finns följaktligen anledning att anta att Marrakechfördraget väsentligen syftar till att förbättra situationen för berättigade personer genom att med olika medel – bland annat genom en förenklad rörlighet av exemplar i tillgänglig form – underlätta dessa personers tillgång till publicerade verk.
71. Vad sedan gäller fördragets innehåll, anges det i detta att de fördragsslutande parterna ska använda två olika och kompletterande instrument för att uppnå fördragets syften.
72. För det första föreskrivs det i artikel 4.1 i fördraget att de fördragsslutande parterna ska föreskriva en möjlighet till inskränkningar i eller undantag från rätten till mångfaldigande, rätten till spridning och rätten till tillgängliggörande för allmänheten för att underlätta berättigade personers tillgång till exemplar i tillgänglig form. De andra punkterna i artikeln preciserar det sätt på vilket de fördragsslutande parterna kan genomföra denna skyldighet i sin nationella lagstiftning samtidigt som de ges ett stort utrymme för skönsässig bedömning i detta hänseende.
73. För det andra införs det i artiklarna 5 och 6 i Marrakechfördraget vissa skyldigheter avseende den gränsöverskridande handeln med exemplar i tillgänglig form.
74. Närmare bestämt föreskrivs i artikel 5.1 i fördraget att de fördragsslutande parterna ska föreskriva att om ett exemplar i tillgänglig form framställs i enlighet med en inskränkning eller ett undantag eller enligt lag, får ett godkänt organ sprida det exemplaret till eller göra det tillgängligt för en berättigad person eller ett godkänt organ i en annan fördragsslutande part. De andra punkterna i artikeln preciserar det sätt på vilket de fördragsslutande parterna kan genomföra denna skyldighet i sin nationella lagstiftning samtidigt som de ges ett stort utrymme för skönsässig bedömning i detta hänseende.
75. Artikel 6 i fördraget föreskriver att i den mån en fördragsslutande parts nationella lagstiftning skulle tillåta att en berättigad person, någon som handlar på hans eller hennes vägnar eller ett godkänt organ framställer ett exemplar i tillgänglig form, ska den nationella lagstiftningen även tillåta dem att importera ett exemplar i tillgänglig form till förmån för berättigade personer utan tillstånd från rättsinnehavaren.
76. Artiklarna 5 och 6 i fördraget kompletteras av artikel 9 i samma fördrag, som ålägger de fördragsslutande parterna att samarbeta i syfte att främja den gränsöverskridande handeln med exemplar i tillgänglig form.
77. Det är på grundval av dessa omständigheter som domstolen ska avgöra om Marrakechfördraget helt eller delvis omfattas av den gemensamma handelspolitiken.
78. I detta hänseende ska det visserligen först anges att de bestämmelser som unionen antagit på immaterialrättsområdet och som har en särskild koppling till internationell handel kan falla under begreppet "handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter" i artikel 207.1 FEUF och följaktligen under den gemensamma handelspolitiken (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juli 2013, Daiichi Sankyo och Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punkt 52).
79. Domstolen har sålunda slagit fast att vissa internationella regler som anger normer som ska tillämpas för var och en av de huvudsakliga immaterialrättstyperna har en särskild koppling till internationell handel, eftersom dessa regler ingår i liberaliseringen av denna handel då de är en integrerad del av WTO-systemet och då de syftar till att underlätta nämnda handel genom att minska störningarna i den internationella handeln (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juli 2013, Daiichi Sankyo och Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, punkterna 53 och 57–60).
80. Dessutom har domstolen slagit fast att regler som inför ett tillräckligt rättsligt skydd för tjänster med villkorad tillgång har en särskild koppling till internationell handel och omfattas således av den gemensamma handelspolitiken. Domstolen stödde sig i detta hänseende på att dessa regler mer syftar

till att främja sådan handel med dessa tjänster än till att förbättra den inre marknadens funktion (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 oktober 2013, kommissionen/rådet, C-137/12, EU:C:2013:675, punkterna 64, 65 och 67).

81. Till skillnad från vad kommissionen har gjort gällande kan emellertid ett liknande resonemang inte tillämpas på reglerna i Marrakechfördraget om införande av ett undantag eller en inskränkning i rätten till mångfaldigande, rätten till spridning samt rätten till tillgängliggörande för allmänheten.
82. Såsom följer av punkterna 63–70 i yttrandet syftar Marrakechfördraget till att förbättra situationen för berättigade personer genom att med olika medel underlätta dessa personers tillgång till publicerade verk, och inte till att främja, underlätta eller reglera den internationella handeln med exemplar i tillgänglig form.
83. Vad i synnerhet gäller harmoniseringen av undantag och inskränkningar i rätten till mångfaldigande, rätten till spridning och rätten till tillgängliggörande för allmänheten, anges det i skäl 12 i ingressen till fördraget särskilt att harmoniseringen sker för att göra det möjligt för berättigade personer att lättare få tillgång till och använda verk.
84. Vidare är artikel 4 i Marrakechfördraget inte ägnad att säkerställa en harmonisering av nationella lagstiftningar, vilken gör det möjligt att avsevärt underlätta internationell handel, eftersom de fördragsslutande parterna har ett stort utrymme för skönmässig bedömning vid genomförandet av artikeln och eftersom det framgår av artikel 12 i fördraget att det inte har till syfte eller verkan att förbjuda de fördragsslutande parterna från att i sin nationella lagstiftning införa andra undantag eller inskränkningar till förmån för berättigade personer än de som föreskrivs i fördraget.
85. Kommissionen har gjort gällande att det bland reglerna om immateriella rättigheter endast är reglerna om ideell upphovsrätt som inte omfattas av begreppet ”handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter” i artikel 207 FEUF. Detta argument kan inte godtas då det skulle leda till en orimlig utvidgning av den gemensamma handelspolitiken genom att låta regler som saknar särskild koppling till internationell handel ingå i den.
86. Mot denna bakgrund kan det inte anses att reglerna i Marrakechfördraget om införande av ett undantag eller en inskränkning i rätten till mångfaldigande, rätten till spridning och rätten till tillgängliggörande för allmänheten har en särskild koppling till internationell handel som medför att de avser handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter enligt artikel 207 FEUF.
87. Vad sedan gäller reglerna i Marrakechfördraget om export och import av exemplar i tillgänglig form, avser de utan tvekan internationell handel med sådana exemplar.
88. Det följer emellertid av domstolens praxis att det finns anledning att beakta det syfte som sådana regler eftersträvar för att kunna bedöma deras koppling till den gemensamma handelspolitiken (se, för ett liknande resonemang, yttrande 2/00 (Cartagenaprotokollet om biosäkerhet) av den 6 december 2001, EU:C:2001:664, punkterna 35–37, och dom av den 8 september 2009, kommissionen/parlamentet och rådet, C-411/06, EU:C:2009:518, punkterna 49–54, 71 och 72).
89. Med beaktande av övervägandena i punkterna 63–70 ovan och i avsaknad av uppgifter om att artiklarna 5, 6 och 9 i Marrakechfördraget skulle eftersträva ett annat syfte än det som eftersträvas av fördraget i dess helhet, finns det emellertid anledning att anta att dessa artiklar inte särskilt syftar till att främja, underlätta eller reglera den internationella handeln med exemplar i tillgänglig form, utan till att förbättra situationen för berättigade personer genom att underlätta deras tillgång till exemplar i tillgänglig form som mångfaldigats i andra fördragsslutande parter.

90. Mot denna bakgrund framstår underlättandet av den gränsöverskridande handeln med exemplar i tillgänglig form mer som ett medel för att uppnå fördragets icke-kommersiella syfte än som ett syfte i sig självt med fördraget.
91. Vidare kan den handel som Marrakechfördraget avser, med hänsyn till dess kännetecken, inte jämföras med internationell handel som bedrivs i kommersiellt syfte (se, analogt, yttrande 2/00 (Cartagenaprotokollet om biosäkerhet) av den 6 december 2001, EU:C:2001:664, punkt 38, och dom av den 8 september 2009, kommissionen/parlamentet och rådet, C-411/06, EU:C:2009:518, punkt 69).
92. Skyldigheten att tillåta export av exemplar i tillgänglig form enligt artikel 5.1 i fördraget tar nämligen enbart sikte på export av ett godkänt organ. Artikel 9 i fördraget bekräftar att den mekanism som sålunda införts inte syftar till att i allmänhet främja, underlätta eller reglera all handel med exemplar i tillgänglig form, utan den handel som bedrivs mellan godkända organ.
93. Det följer av artikel 2 c i Marrakechfördraget att dessa organ måste vara godkända eller erkända av sin regering, handla utan vinstsyfte och tillhandahålla sina tjänster uteslutande till berättigade personer. Det är visserligen inte uteslutet enligt artikel 4.5 i fördraget att den export som regleras i artikel 5 i fördraget sker mot ersättning, men en sådan ersättning är endast tänkbar i den utsträckning som den faller inom ramarna för exportörens icke-kommersiella verksamhet.
94. På samma sätt ålägger artikel 6 i fördraget de fördragsslutande parterna en skyldighet att tillåta import endast i den utsträckning importen företas av en berättigad person, som handlar direkt eller indirekt, eller av ett godkänt organ.
95. Dessutom framgår det uttryckligen av artikel 5.1 och artikel 6 i Marrakechfördraget att endast export och import ägnade åt berättigade personer, i förekommande fall med hjälp av ett godkänt organ, omfattas av dessa bestämmelser. I artikel 2 c samt artikel 5.2 och 5.4 i fördraget har vidare införts mekanismer för att säkerställa att endast berättigade personer förfogar över exemplar i tillgänglig form som varit föremål för sådan handel.
96. För övrigt är det endast exemplar som framställts i enlighet med en inskränkning eller ett undantag eller enligt lag som utgör de exemplar i tillgänglig form vilkas export regleras i artikel 5.1 i fördraget. Artikel 6 i fördraget föreskriver endast att import av sådana exemplar på en fördragsslutande parts territorium måste godkännas för det fall det med tillämpning av den fördragsslutande partens lagstiftning är tillåtet för den berörda personen eller det berörda organet att framställa sådana exemplar.
97. Det framgår således inte bara att den gränsöverskridande handel som Marrakechfördraget avser att främja skiljer sig från sedvanlig internationell handel, utan även att den internationella handeln med exemplar i tillgänglig form som bedrivs av vanliga operatörer i kommersiellt syfte, eller som helt enkelt bedrivs utanför regelverket med undantag eller inskränkningar till förmån för berättigade personer, inte omfattas av det särskilda system som inrättats genom fördraget.
98. Vidare föreskriver artiklarna 1 och 11 i Marrakechfördraget ett iakttagande av de skyldigheter som följer av andra internationella fördrag, vilket innebär att systemet inte avser att frångå internationella regler om internationell handel med litterära och konstnärliga verk.
99. Med beaktande av dessa skilda egenskaper måste således det system som inrättats genom Marrakechfördraget skiljas från system som omfattas av den gemensamma handelspolitiken och som prövats av domstolen i yttrande 1/78 (Internationellt naturgummiavtal) av den 4 oktober 1979 (EU:C:1979:224), samt i domen av den 17 oktober 1995, Werner (C-70/94, EU:C:1995:328), domen av den 10 januari 2006, kommissionen/rådet (C-94/03, EU:C:2006:2), och domen av den 12 december 2002, kommissionen/rådet (C-281/01, EU:C:2002:761), vilka – även om de inte enbart eftersträvar kommersiella syften – vilar på antagandet av åtgärder av kommersiell natur.

100. Blott den omständigheten att systemet i Marrakechfördraget skulle kunna tillämpas på verk som är eller skulle kunna vara föremål för kommersiellt utnyttjande och följaktligen i förekommande fall indirekt skulle kunna påverka den internationella handeln med sådana verk, kan mot denna bakgrund inte medföra att det omfattas av den gemensamma handelspolitiken (se, analogt, yttrande 2/00 (Cartagenaprotokollet om biosäkerhet) av den 6 december 2001, EU:C:2001:664, punkt 40).
101. Mot bakgrund av det ovan angivna omfattas ingåendet av Marrakechfördraget inte av den gemensamma handelspolitiken i artikel 207 FEUF och unionen har således inte exklusiv befogenhet att ingå avtalet med stöd av artikel 3.1 e FEUF.

Artikel 3.2 FEUF

102. Unionen har med tillämpning av artikel 3.2 FEUF exklusiv befogenhet att ingå ett internationellt avtal om ingåendet av avtalet föreskrivs i en unionslagstiftningsakt eller om ingåendet är nödvändigt för att unionen ska kunna utöva sin befogenhet internt eller i den mån ingåendet kan påverka gemensamma regler eller ändra räckvidden för dessa.
103. Ingåendet av Marrakechfördraget föreskrivs emellertid inte i någon unionslagstiftningsakt och ingåendet är inte nödvändigt för att unionen ska kunna utöva sin befogenhet internt.
104. Således är det endast situationen i det sista ledet i artikel 3.2 FEUF – där ingåendet av ett internationellt avtal ”kan påverka gemensamma regler eller ändra räckvidden för dessa” – som är relevant i förevarande mål.
105. Härvidlag följer det av domstolens praxis att det föreligger en risk för att internationella åtaganden som gjorts av medlemsstaterna kan påverka unionens gemensamma regler eller ändra räckvidden för dessa, vilken motiverar att unionen tillerkänns exklusiv extern befogenhet, när åtagandena omfattas av tillämpningsområdet för nämnda regler (yttrande 1/13 (Tredjeländers anslutning till Haagkonventionen) av den 14 oktober 2014, EU:C:2014:2303, punkt 71, och dom av den 26 november 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punkt 29).
106. För att det ska anses föreligga en sådan risk krävs det inte att det föreligger fullständig överensstämmelse mellan det område som omfattas av de internationella åtagandena och det som omfattas av unionslagstiftningen (yttrande 1/13 (Tredjeländers anslutning till Haagkonventionen) av den 14 oktober 2014, EU:C:2014:2303, punkt 72, och dom av den 26 november 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punkt 30).
107. I synnerhet kan sådana internationella åtaganden påverka unionsreglerna eller ändra räckvidden för dessa när de ingår i ett område som i stora delar redan regleras av sådana regler (se, för ett liknande resonemang, yttrande 1/13 (Tredjeländers anslutning till Haagkonventionen) av den 14 oktober 2014, EU:C:2014:2303, punkt 73, och dom av den 26 november 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punkt 31).
108. Eftersom unionen endast har tilldelade befogenheter, måste en befogenhet, och i synnerhet en exklusiv befogenhet, dock grunda sig på en konkret helhetsbedömning av förhållandet mellan det planerade internationella avtalet och gällande unionsrätt. De områden som omfattas av unionsbestämmelserna respektive av bestämmelserna i det planerade avtalet ska beaktas vid bedömningen, och dessutom ska den möjliga utveckling som kan förutses samt beskaffenheten och innehållet i dessa regler och bestämmelser beaktas. Syftet med detta är att kontrollera huruvida det ifrågavarande avtalet kan inverka på den enhetliga och konsekventa tillämpningen av unionsbestämmelserna och hindra det system som inrättats genom dessa bestämmelser från att fungera väl (yttrande 1/13 (Tredjeländers anslutning till Haagkonventionen) av den 14 oktober 2014, EU:C:2014:2303, punkt 74, och dom av den 26 november 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, punkt 33).

109. I detta hänseende ska det erinras om, såsom framgår av punkterna 71–76 ovan, att Marrakechfördraget föreskriver att de fördragsslutande parterna ska tillämpa två olika och kompletterande instrument för att uppfylla syftena med fördraget. Dessa är dels ett undantag eller en inskränkning i rätten till mångfaldigande, rätten till spridning och rätten till tillgängliggörande för allmänheten för att lättare ge berättigade personer tillgång till exemplar i tillgänglig form, dels export- och importregleringar ägnade att gynna vissa typer av gränsöverskridande handel med exemplar i tillgänglig form.
110. I artiklarna 2–4 i direktiv 2001/29 tilldelas upphovsmän emellertid exklusiv rätt att tillåta eller förbjuda mångfaldigande, överföringen till allmänheten och spridningen av verk.
111. Vidare preciseras det i artikel 5.3 b i direktiv 2001/29 att medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i rätten till mångfaldigande och till överföring till allmänheten ”för användning för funktionshindre, om användningen har direkt samband med funktionshindret och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionshindret i fråga”. Av artikel 5.4 i direktivet framgår att medlemsstaterna även får föreskriva ett undantag från eller en inskränkning i spridningsrätten i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till syftet med det tillåtna mångfaldigandet enligt artikel 5.3 b i samma direktiv.
112. Härav följer att de undantag och inskränkningar som föreskrivs i Marrakechfördraget måste införas inom ramen för det område som harmoniserats genom direktiv 2001/29. Detsamma gäller för de export- och importregleringar som föreskrivs i Marrakechfördraget i den mån de i sista hand har till syfte att, på en fördragsslutande parts territorium, tillåta överföringen till allmänheten eller spridningen av exemplar i tillgänglig form som publicerats i en annan fördragsslutande part utan rättsinnehavarnas samtycke.
113. Flera regeringar som har inkommit med yttranden till domstolen har visserligen framfört att skyldigheterna i Marrakechfördraget skulle kunna tillämpas på ett sätt som är förenligt med direktiv 2001/29, emellertid ska det erinras om att medlemsstaterna enligt domstolens fasta praxis inte utanför unionens institutionella ramar får göra internationella åtaganden som avser ett område som i stora delar redan regleras av unionens gemensamma regler, även om det inte föreligger någon motsägelse mellan åtagandena och de gemensamma reglerna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 september 2014, kommissionen/rådet, C-114/12, EU:C:2014:2151, punkterna 70 och 71, och yttrande 1/13 (Tredjeländers anslutning till Haagkonventionen) av den 14 oktober 2014, EU:C:2014:2303, punkt 86).
114. Under dessa omständigheter är den omständigheten att artikel 11 i Marrakechfördraget föreskriver en skyldighet som är jämförbar med den i artikel 5.5 i direktiv 2001/29 eller att villkoren i artiklarna 4–6 i fördraget i sig inte är oförenliga med dem i artikel 5.3 b och 5.4 i direktiv 2001/29, om den anses visad, i alla händelser inte avgörande.
115. I likhet med vad de regeringar som inkommit med yttranden till domstolen har understrukit, följer det dessutom av skäl 7 i direktiv 2001/29 och direktivets titel att unionslagstiftaren enbart delvis har harmoniserat upphovsrätten och närstående rättigheter, eftersom direktivet inte syftar till att avlägsna eller förebygga sådana skillnader mellan de nationella lagstiftningarna som inte har några negativa effekter på den inre marknadens funktion (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 mars 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, punkt 88, och dom av den 26 mars 2015, C More Entertainment, C-279/13, EU:C:2015:199, punkt 29).
116. Vad särskilt gäller undantagen och inskränkningarna i dessa rättigheter, anges det i skäl 31 i direktivet att deras harmoniseringsgrad bör vara beroende av deras effekter på den inre marknadens förmåga att fungera väl. Således har unionslagstiftaren till exempel inte gjort en fullständig harmonisering i artikel 5.3 b och 5.4 i samma direktiv av undantagen eller inskränkningarna till förmån för personer med funktionsnedsättning.

117. Detta övervägande kan emellertid i sig inte vara avgörande.
118. Det framgår visserligen av domstolens praxis att ett internationellt avtal som täcker ett område som har harmoniserats fullständigt kan påverka de gemensamma reglerna eller ändra räckvidden för dessa (se, för ett liknande resonemang, yttrande 1/94 (Avtal bilagda WTO-avtalet) av den 15 november 1994, EU:C:1994:384, punkt 96, och dom av den 5 november 2002, kommissionen/Danmark, C-467/98, EU:C:2002:625, punkt 84). Detta är dock endast ett av de fall i vilka villkoret i det sista ledet i artikel 3.2 FEUF är uppfyllt (se, för ett liknande resonemang, yttrande 1/03 (Nya Luganokonventionen) av den 7 februari 2006, EU:C:2006:81, punkt 121).
119. Även om medlemsstaterna har ett utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller möjligheten att införa ett undantag eller en inskränkning till förmån för personer med funktionsnedsättning, följer detta utrymme för skönsmässig bedömning av unionslagstiftarens beslut att ge medlemsstaterna denna möjlighet inom de harmoniserade rättsliga ramar som inrättats genom direktiv 2001/29 och som säkerställer ett ökat och enhetligt skydd av rätten till mångfaldigande, överföring till allmänheten och spridning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 april 2012, DR och TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, punkt 32, och dom av den 4 september 2014, kommissionen/rådet, C-114/12, EU:C:2014:2151, punkt 79).
120. Artikel 5.3 b och 5.4 i direktiv 2001/29 avser inte en situation som är jämförbar med den som anges i punkterna 18 och 21 i yttrande 2/91 (ILO:s konvention nr 170) av den 19 mars 1993 (EU:C:1993:106), med avseende på vilken domstolen inte ansåg att unionen har exklusiv befogenhet på grund av att såväl unionsbestämmelserna som bestämmelserna i det internationella avtalet i fråga hade karaktären av minimikrav.
121. Dessa bestämmelser i direktiv 2001/29 föreskriver nämligen inte ett minimiskydd av upphovsrätten och närstående rättigheter genom att lämna medlemsstaternas befogenhet att föreskriva ett starkare skydd av dessa rättigheter oförändrad, utan inför snarare ett avsteg från unionslagstiftarens harmoniserade rättigheter genom att tillåta att medlemsstaterna inför ett undantag eller en inskränkning i dessa rättigheter på vissa villkor. En medlemsstat som använder sig av denna möjlighet i unionsrätten säkerställer således i slutändan ett skydd av dessa rättigheter som är lägre än det som normalt följer av den harmoniserade nivån i artiklarna 2–4 i direktivet.
122. Det ska härvidlag tilläggas att medlemsstaterna ska utöva sitt utrymme för skönsmässig bedömning inom de gränser som uppställs i unionsrätten (se, analogt, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 104). Detta innebär att det inte står medlemsstaterna fritt att på ett icke-harmoniserat sätt bestämma samtliga parametrar för undantaget eller inskränningen till förmån för personer med funktionsnedsättning (se, analogt, dom av den 26 april 2012, DR och TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, punkt 36).
123. I synnerhet kan medlemsstaterna i sin lagstiftning föreskriva ett undantag eller en inskränkning till förmån för personer med funktionsnedsättning endast om de iakttar samtliga rekvisit i artikel 5.3 b i direktiv 2001/29, det vill säga att undantaget eller inskränningen endast ska avse användning för personer med funktionsnedsättning, om användningen har direkt samband med funktionsnedsättningen och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionsnedsättningen i fråga (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 februari 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, punkt 39) – rekvisit vilka för övrigt inte återfinns i artiklarna 4–6 i Marrakechfördraget.
124. Vidare kan medlemsstaternas utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller införandet av ett undantag eller en inskränkning till förmån för personer med funktionsnedsättning inte användas på ett sätt som äventyrar direktivets syften, som – i likhet med vad som framgår av skälen 1 och 9 i detta

– är att införa en hög skyddsnivå till förmån för upphovsmän och att säkerställa en väl fungerande inre marknad (se, analogt, dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 107, och dom av den 10 april 2014, ACI Adam m.fl., C-435/12, EU:C:2014:254, punkt 34).

125. Medlemsstaternas utrymme för skönmässig bedömning begränsas även av artikel 5.5 i direktiv 2001/29, enligt vilken det enbart får införas undantag eller inskränkningar enligt artikel 5.3 b i detta direktiv om tre rekvisit är uppfyllda, nämligen att undantagen eller inskränkningarna endast tillämpas i vissa särskilda fall, att de inte strider mot det normala utnyttjandet av verket och att de inte oskäligt inkräktar på upphovsrättsinnehavarnas legitima intressen (se, analogt, dom av den 16 juli 2009, Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, punkt 58, och dom av den 1 december 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punkt 110).
126. Mot denna bakgrund framgår det – även om medlemsstaterna får införa ett undantag eller en inskränkning i de harmoniserade reglerna i artiklarna 2–4 i direktiv 2001/29 till förmån för personer med funktionsnedsättning – att det rör sig om en möjlighet som ges av unionslagstiftaren och som är strikt omgärdad av de krav i unionsrätten som angetts ovan i punkterna 123–125.
127. I detta sammanhang ska det även understrykas att medan artikel 5.3 b i direktiv 2001/29 endast föreskriver en möjlighet för medlemsstaterna att införa ett undantag eller en inskränkning till förmån för berättigade personer, föreskriver artikel 4 i Marrakechfördraget en skyldighet att införa ett sådant undantag eller en sådan inskränkning.
128. Ingåendet av fördraget skulle således medföra att de olika gränser och krav i unionsrätten som anges ovan i punkterna 123–125 skulle tillämpas på samtliga medlemsstater, som hädanefter skulle vara skyldiga att föreskriva ett undantag eller en inskränkning enligt artikel 4 i fördraget.
129. Härav följer att samtliga skyldigheter i Marrakechfördraget omfattas av ett område som redan i stor utsträckning regleras av gemensamma unionsregler och att ingåendet av fördraget kan påverka dessa regler eller ändra räckvidden för dessa.
130. Det följer av det ovan angivna att ingåendet av Marrakechfördraget omfattas av unionens exklusiva befogenhet.

Mot denna bakgrund meddelar domstolen (stora avdelningen) följande yttrande:

Ingåendet av Marrakechfördraget om att underlätta tillgången till publicerade verk för personer som är blinda, synsvaga eller har annat läshandikapp omfattas av Europeiska unionens exklusiva befogenhet.

Lenaerts

Tizzano

Ilešič

Bay Larsen

von Danwitz

Prechal

Bonichot

Arabadjiev

Toader

Safjan

Šváby

Jarašiūnas

Fernlund

Vajda

Rodin

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 14 februari 2017.

A. Calot Escobar

Justitiesekreterare

K. Lenaerts

Ordförande